

פילוג? פשרה? כניעה? קניה? איש במפא"י אינו יודע

תורה ובורה

לשמש מוקד להקמת ממשלה לאומנית-ימנית אחרי הבחירות. בין אנשיו מקובלת הדעה הברורה, כי דויד בן-גוריון יסכים אפילו לקואליציה עם חרות במיקרה זה. לדעת אשכול, יהיה בכך אסון לאומי. אולם הוא חושש, כי יהיה בכך גם אסון בבחירות למפלגה שהוא יעמוד בראשה. הוא גם אינו נהנה מן המחשבה, כי יופיע ברשימה אחת

דויד בן-גוריון (ימין) וז'לדה מדין באביחיל

עם בן-גוריון. מטות הבחירות של המפלגות היריבות לא יצטרכו או לעמוד במציאת סיסמות: די יהיה להם לצטט את הקללות שהסיחו בן-גוריון ואשכול איש בפני רעהו, כדי לקבור את רשימתם המשותפת תחת תלים של לעג. בין שני פחדים אלה היטלטל לוי אשכול במשך כל השבוע. אם בשבוע שעבר היתה החלטתו נחושה ללחום בבן-גוריון אפילו עד לידי פילוג, עזר השבוע אבא חושי לאינסטינקטים הוהירים של אשכול, שנדחקו זמנית. אשכול עצמו הציע מחיר-פשרה: אומנם ייתן לדויד בן-גוריון לעמוד בראש הרשימה של המערך לכנסת — אולם בתנאי שקודם לכן תקבע המפלגה כי לוי אשכול יהיה מועמדה לראשות הממשלה הבאה. ואת ההחלטה הזאת, דרש, יש להשאיר בידי מרכז המפלגה, כפי שקובעת חוקתה. אם יתקבל תנאי עיקרי זה בעיסקה, היה מוכן להציע שורה ארוכה של תשלומים נוספים: תיקים חשובים בממשלה הבאה לפרס, לאלמוגי, לחושי — אפילו לדיין. תומכיו חששו, כי בשבוע לטרו הפשרני עלול אשכול לזכות במו ידיו את קברו הפוליטי; כי אחרי שבן-גוריון יצליח לעמוד בראש הרשימה לכנסת, ימצא דרך גם ליטול לעצמו את ראשות הממשלה. אך מקורבי אשכול הרגיעו: "הצעתו היא רק תכסיס. הוא יודע שהזקן לא יסכים לה."

★★★

התכנס, התפלמס, התפור

כל התמונה הבת-ברורה הזו, היתה נקודה ברורה אחת: אין איש יודע מה יעשה בן-גוריון. זה החליש, בראש ובראשונה, את אנשיו שלו. כי הם לא יכלו לדעת אם יסכים לפשרה, או אם ידחוף לפילוג. על כן גם ניבעו פרצות בחזיתם: בקצה אחד חתר חושי בגלוי לפשרה עם אשכול; אחרים ביררו בחשאי את המחיר שאשכול מוכן לשלם להם תמורת גטישת ספינתו של הזקן, הנוקשים — ובראשם משה דיין — עשו חשבון קר של הכוח האמיתי שלהם, במיקרה של התפוררות חזיתם. גם הם היו מוכנים לשמוע את הצעות הפשרה של אשכול. אולם מכיון שבן-גוריון סרב להתחייב לקבל פשרה כל-שהי, לא נותרה ברירה בידי רוב מנהיגי המיעוט אלא להמשיך ולהתעקש על קבלת המחיר המלא: סילוקו של אשכול, והחזרת בן-גוריון לשלטון. אשכול, שקודם לכן רצה לסיים את העניין עור השבוע, בהתלטת מרכז המפלגה, הסכים ל-סחבת. מרכז המפלגה התכנס, התפלמס, התפורר ללא החלטה. אולם אי-אפשר להתמהמה בלי גבול. אחי משני הצדדים יצטרך להחליט אם יכנע או יגרם לפילוג. כי דבר אחד הסתמן במידה כלשהי השבוע: במלחמה בין הזקן ויורשו, שוב לא נותר מקום לפשרות.

הוא אישית לא ילך עם המיעוט, אם זה יפרוש ממפא"י. בזאת אך נתן ביטוי חיצוני למעמדו האמיתי במפלגה: לא איש-מיעוט מושבע, גם לא איש אשכול מוצהר; כי אם עסקן בעל שאיפות, המנצל עמדת-כוח אישית כדי להפוך למתווך מוכר ורצוי בין שני המחנות.

הוא לא היה צריך לחפש רתוק כדי למצוא את הדוגמה האישית שתלהיבו. כי לוי אשכול עצמו עלה לגדולה הודות לשרותו כמפשר בין המחנות היריבים במפא"י, בימי המלחמה בין שרת ובן-גוריון, ובימי הפרשה שהסתיימה בהדחת פינחס לבון. הוא פוטר ותייך, עד שלבסוף נעשה לאיש המקובל ביותר במפא"י וירש את בן-גוריון. מהלכיו של חושי בשבוע האחרון הבהירו היטב כי תקוותו היא לרשת את איצטלתו של המפשר הגדול בכבודו ובעצמו; לבצר לעצמו מעמד, בו יוכל להתקבל על דעת שני הפלגים, כמועמד לראשות הממשלה, או לתפקיד רם אחר.

כי האיש שהנמיך את ראשו מאז גילוי העונש הזה ב-1955, על שיטות הסרור והשחיתות בחושיסטאן, והסתגר מאז בעיר הנמל הצפונית, לא ויתר אף לרגע על חלומו להגיע למעמד החורג הרחק מן התחום העירוני.

הוא יכול היה ללכת עד הסוף עם בן-גוריון וצעיריו — הקרובים יותר לרוחו הרודנית. אולם או היה גזור על עצמו להמשיך ולהתקיים כגורם מנוה ומבודד. הוא יכול היה להצטרף גלויים לאשכול — אולם הוא ידע כי לא יאריך ימים במחנה זה, וכי אחרי חיסול אנשי בן-גוריון יחוסל גם הוא. על כן בחר להיות מתווך.

★★★

מה המחיר המינימלי?

ענת אחדות לפני שחסידי בן-גוריון החלו מתכנן סים באביחיל, נתן התיווך של אבא חושי תוצאה ראשונה: הוא נפגש בעצמו עם לוי אשכול, סידר פגישה גם למשה דיין. בשתי הפגישות נתן ראש הממשלה להבין כי לא הכל אבוד. כי עוד תיתכן הידברות בין היריבים. על כן בלט חושי בין גואמי אביחיל, בקריאתו להימנע מפילוג. למחרת חזר למלאכת התיווך שלו, שהתפתחה והתמשכה עד כי נידמה היה שעוד מעט תיערך ועידת השלום. תוך כדי כך רבו הנבואות, כי אבא חושי יהיה שר בממשלה הבאה, חבר חשוב בצמרת השלטון. מאמציו של חושי לא היו מצליחים, לולא היתה גם נכר נות מצד אשכול למנוע — או לפחות לעכב — את הפילוג. דרישת המיעוט — להעמיד את דויד בן-גוריון בראש רשימת המפלגה לכנסת, ולבחור בו מייד כראש הממשלה — היא מטעם מפא"י — נדחתה בתוקף על-ידי אשכול. אבל הוא רצה לברר, אם אפשר להוריד את המחיר. תפקידו של חושי היה למצוא מה בדיוק המחיר שיספק את ה-מיעוט, תמורת הויתור על פילוג מפא"י.

כי אשכול מאמין, שפילוג המפלגה אינו רצוי. הוא חושש, שאם תוקם מפלגה נפרדת של בן-גוריון, עלולה היא

חושי ואלמוגי באביחיל דיכאון

לפי התחזית, עמדה ההתנגשות להתחולל בבית הגדודים באביחיל, בטווח ראייה מפסי הרכבת תל-אביב-חיפה. שופרות הפירסום הומינו לשם את נאמני בן-גוריון ליום הרביעי שעבר. מכיוון שההזמנה הושמעה בשיא המלחמה המילולית בין שני המנהיגים, היה ברור כי כנס אביחיל (ראה עמוד 21) יהיה כנס הפילוג. אך המיעוט הנועם לא הלך עד הסוף. הוא פחד אפילו ללכת אל הסף.

בנאום אחרי הובר, כי למיעוט אין דגל זולת דויד בן-גוריון, ואין לו תורה זולת זו העולה מדי פעם על רוחו של הזקן. כי המאבק אינו על הצגת דרך פועלית אלטרנטיבית, אלא על החזרת בן-גוריון — ועמו החצי-צעירים הנצחיים — לשלטון. על כן היה הסממן העיקרי של הכנס: דכאון, דכאון, דכאון.

★★★

חלומו של מתווך

אביחיל ניתנה מלוא תשומת-הלב לדמות התופסת יותר ויותר מקום במרכז הכמה: אבא חושי. העובדה שהשתתף בכנס אביחיל הגדירה אותו, לכאורה, כאיש-מיעוט מושבע. אולם הוא גם בירך את חותמי המערך בחיפה — אותו מערך שבן-גוריון השמיץ בלי הרף. הוא אף הצהיר, כי אין לחשוב על פילוג המפלגה. כלומר:

פרם, בן-גוריון ופולה בשורה הראשונה באביחיל דיכאון